

Slotscène

Essay door Judith van der Wildt

Het is de vierde dag aan het bed van mijn vader in het ziekenhuis. Of misschien de derde. De geur van kindertijd en opgroeien heeft plaats gemaakt voor die van ziekte, ziekenhuis en groot zijn. Ik verkeer al dagen in een vacuüm tussen slapen en wakker zijn. Het is die tussenruimte die me fascineert. De ruimte tussen wakker zijn en slapen die steeds vager wordt. De ruimte tussen zijn ene ademhaling en de andere die steeds langer wordt. De ruimte tussen leven en dood. Dagenlang kleur ik mandala's naast zijn bed. Ik weet niet waar leven ophoudt en de dood begint. Ik weet niet of iedere nieuwe ademteug me geruststelt of niet. Ik weet niet of hij me kan horen en wat ik nog wil zeggen. Ik weet niet of ik hier wil blijven zitten of naar huis wil. Ik weet niet of ik nog leven hoor of slechts een echo ervan. De schoonheid van de ultieme kwetsbaarheid is tot leven gewekt door de dood. Alsof alles wat schuurt en pijn doet precies is wat het moet zijn. Ik moet denken aan Eckhart Tolle die stelt dat je niet ongelukkig kunt zijn zolang je in het nu bent. Hij zegt dat ongeluk voortkomt uit het feit dat je je ofwel verhoudt tot de verleden tijd, ofwel tot de toekomstige tijd. Het is de overtreffende trap van wat kerkvader Augustinus (± 400 n.C.) zei: *'Wanneer we zeggen dat er drie tijden zijn bedoelen we: een tegenwoordige tijd van het verleden, een tegenwoordige tijd van het tegenwoordige en een tegenwoordige tijd van het toekomstige.'*

Daar en dan in die kamer in het ziekenhuis bestaat alleen de tegenwoordige tijd van het tegenwoordige, als een vacuüm, een tussentijd. Nu. Er ontgaat mij niets. Ik kan niet terug kunnen vallen op een eerdere ervaring. Ik heb geen kennis vanuit een opleiding. Ik kan niemand bellen die me kan vertellen wat de bedoeling is. Er ligt geen script klaar voor de slotscène van het leven. En dat is precies wat ik nodig heb; niet-weten. Ik probeer me voor te stellen hoe het zou zijn gegaan als er wél een script had gelegen. Ik voel de paniek al toeslaan bij mezelf als ik zie dat er een regel wordt overgeslagen. Of als een van de spelers zijn rol toch niet helemaal goed speelt. Of als ik zou zien dat we al over de helft zijn. Ik voel de frustratie, de stress en vooral ook de mate waarin me dat zou afleiden van het leven zoals het er op dat moment uit ziet. Ik zou me verbinden met het script, en niet met dat wat zich afspeelt in de kamer.

Onlangs kwam ik een oude bekende tegen. We waren nooit echt bevriend maar zaten samen in de klas op de basisschool. Verder dan elkaar volgen op Instagram en af en toe wat achteloze hartjes uitdelen gaat ons contact niet. Tot een paar weken geleden, toen ik haar tegen het lijf liep in een winkel en ze me condoleerde met mijn vader die zeven maanden eerder was overleden. Op de vraag hoe de laatste dagen aan zijn bed voor mij waren ben ik geneigd altijd een eerlijk antwoord te geven. Ik vertel haar teveel over die laatste week en bij de eerstvolgende hap lucht die ik neem om mijn verhaal te vervolgen grijpt ze haar kans en volgt er een waterval van oordelen en conclusies die ze tot slot zelf treffend samenvat: *'Jij bent zo iemand die zelfs in zo'n situatie precís weet wat ze moet doen. Jij kunt dit echt zó goed! Weet je wat jij zou moeten doen? Jij zou de opleiding tot stervensbegeleider moeten doen!'*

'Nee!', wil ik schreeuwen, *'Ik wist dus níét wat ik moest doen! Dat is het hele punt!'* We nemen afscheid met een niet gemeente *'Leuk je weer eens gesproken te hebben!'*

'Ik ben een oceaan van wachten', schreef M. Vasalis in haar gedicht *Eb, 'waterdun omhuld door 't ogenblik'*. Een beetje dobberen in een oceaan van wachten, ik was dat verleerd. Ik wilde altijd kunnen zwemmen, antwoorden hebben, scripts. En als ik zo om mij heen kijk ben ik daar niet de enige in.

Vragen we ons iets af? Dan hebben we onze telefoon met Google binnen handbereik. Willen we de perfecte bevalling? Dan maken we een gedetailleerd bevallingsplan. Zijn we vervreemd geraakt van het sterven? Dan creëren we een opleiding tot stervensbegeleider. Een beetje houvast in kwetsbare momenten van het leven is fijn, en soms ook nodig om er doorheen te komen. Maar het lijkt wel eens alsof we het belang van kunnen dobberen uit het oog dreigen te verliezen.

De dichter Rainer Maria Rilke schreef in een van zijn brieven aan een jonge dichter met wie hij correspondeerde dat het er in het leven om gaat de vragen zélf lief te hebben, en niet de antwoorden. Het zijn de vragen zélf die maken dat je in het leven staat, je zintuigen opent, aanwezig bent, hier en nu. Daar waar je niet ongelukkig kunt zijn. Dobberend in die oceaan. Ik was daar nooit. Mijn vader ook niet.

"Ik vraag u geduld te hebben met de onopgeloste vragen in uw hart en te proberen de vragen zelf lief te hebben.", schreef Rilke. *"Zoek niet naar antwoorden die niet gegeven kunnen worden, want antwoorden zijn het leven niet. Het gaat er om te leven. Leef de vragen. Misschien leeft u geleidelijk aan zonder het te merken in uw antwoord."*

Geduld hebben dus, of "*Ik trek mij terug en wacht*", zoals Vasalis haar gedicht opent.

Geen antwoorden, maar zoveel vragen had ik aan het sterfbed van mijn vader. Geloofde ik maar in God, dacht ik wel eens. Waar ik onrustig zocht naar antwoorden op grote vragen en verklaringen van het onverklaarbare, berusten anderen in een diep vertrouwen in God, waarmee de noodzaak om concrete antwoorden te vinden verdwenen leek te zijn. God was heel welkom geweest aan de rand van het bed in het ziekenhuis, maar ik zag hem niet. Geen God, geen script. Ik werd in het diepe gegooid. Met eenzaamheid en niet weten hoe. Met doen alsof en met een verstikkend samenzijn. Maar daar waar ik dacht te moeten watertrappelen om niet te verdrinken, bleek ik te kunnen vertrouwen op mijn eigen drijfvermogen in die oceaan van wachten. Je blijkt niet te sterven aan onder water geraken, maar aan niet meer boven komen.

Ik probeer niet de antwoorden, maar mijn verhouding tot de vragen mijn kompas te laten vormen. Niet-weten gaat voor mij over ongemak verdragen. Over denken dat nooit af is. Het houdt me gaande. Het gaat over nieuwsgierig en kritisch zijn, het leven onderzoekend tegemoet treden, me verwonderen. Ruimte houden voor nieuwe ervaringen en invalshoeken. Groeien, en me niet laten verlammen door alles wat nog onzeker is. Het gaat over aanwezig zijn, wérkelijk aanwezig zijn.

Het brengt ook een taal met zich mee die zoveel rijker is dan de taal van vraag en antwoord. Lange, golvende, meanderende zinnen. Kabbelend, klotsend. Poëzie!

*Ik trek mij terug en wacht.
Dit is de tijd die niet verloren gaat:
ied're minuut zet zich in toekomst om.
Ik ben een oceaan van wachten,
waterdun omhuld door 't ogenblik.
Zuigend eb van het gemoed,
dat de minuten trekt en dat de vloed
diep in zijn duisternis bereidt.
Er is geen tijd. Of is er niets dan tijd?
M. Vasalis*

Ik gun het iedereen, dobberen, drijven. Je als een kind vol vertrouwen overgeven aan het niet-weten, en met je volle bestaan leunen op verwondering. Het niet-weten haar eigen schoonheid gunnen.

Vertrouwen op een grote kracht die je draagt op het moment dat het er toe doet. Misschien is dat wel hetzelfde als in God geloven. Misschien waren al die mandala's die ik daar heb zitten kleuren eigenlijk wel gebeden. Misschien ging dit alles wel precies

volgens script. Misschien zat God wel aan de rand van het bed, maar heb ik Hem niet herkend.

Of Hij mij niet.

Een oceaan van wachten. Zo voel ik me, een oceaan zonder uitzicht op oevers of reddingsboeien. Wel met angst voor grote golven of een sterke stroming, maar bovenal met vertrouwen. Ik ga op mijn rug liggen en drijf. Hoe meer ik me overgeef aan het niet-weten, hoe dieper ik ontspan, ik bèn die oceaan. Mijn besef van tijd verdwijnt naar de achtergrond. En daar, vlak naast me, dobbert mijn vader.